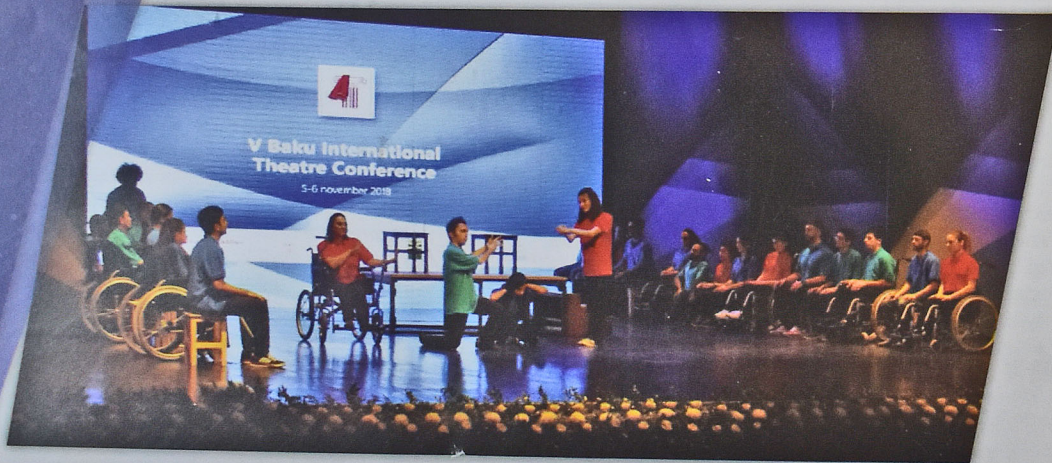

V BAKI BEYNƏLXALQ TEATR KONFRANSI: XXI əsrin dünya teatr prosesi və fəlsəfəsinin varolma konsepsiyası

BAKU INTERNATIONAL THEATRE CONFERENCE

Bu ilki konfransın mövzusu XXI əsrdə dünya teatr prosesinin yaşadığımız yüzilliyin teatr fəlsəfələrindən birinə – mövcudluq konsepsiyasına tuşlanmışdır. Azərbaycan da daxil olmaqla 45 ölkənin 110 nəfər teatr xadiminin, Beynəlxalq Teatr İnstitutu (BTİ), Beynəlxalq Teatr Tənqidçiləri Assosiasiyası (BTTA), Uşaq və Gənclər Teatrları Assosiasiyası (ASSITEJ), Beynəlxalq Kukla Teatrları Assosiasiyası (UNIMA), Beynəlxalq Teatr Tənqidçiləri Federasiyası (İFTR), Musiqili Teatrların Beynəlxalq Assosiasiyası (MTBA) kimi nüfuzlu teatr təşkilatlarının təmsil olunduğu V Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransı noyabrın 5-6-sı tarixlərində teatrın nəbzini tutmağa və bu nəbzi tutan alləri hədəfdən yayınmamağa köklədi. Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqı (Az.TXİ) və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) təşkilatlığı ilə gerçəkləşən konfransın əhəmiyyətinin böyüklüyünü Prezident İlham Əliyevin iştirakçılara ünvanlanan müraciəti (Prezident Administrasiyasının humanitar siyasət şöbəsinin müdiri Fərah Əliyevanın təqdimatında) bir daha təsdiq etdi:

"Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Sizi V Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransının açılışı münasibətilə salamlayıram və konfransın işinə müvəffəqiyyətlər arzu edirəm!

Mədəniyyət bütün dövrlərdə insanların əlverişliliyinin başlıca vasitəsi və sivilizasiyalar arasında qarşılıqlı əlaqələrin etibarlı körpüsü olmuşdur. Bununla əlaqədar teatr sənəti də mədəniyyət və mədəni tərəqqi tarixi ilə daim dərin bağlılıqda təşəkkül tapmış və bədii-estetik fikrin zənginləşməsində həmişə mühüm rol oynamışdır.

XIX əsrin ikinci yarısından başlayaraq Azərbaycanda cərəyan edən və maarifçilik hərəkatını canlandıran ictimai-siyasi hadisələr ədəbiyyat, mədəniyyət və incəsənət sahələrində forma və məzmun dəyişikliklərinə yol açdı. Həmin dövr Azərbaycan teatrının inkişafı baxımından olduqca əlamətdardır. Böyük mütəfəkkir Mirzə Fətəli Axundzadə tərəfindən milli dramaturgiyanın təməlinin qoyulması ölkəmizdə xalq teatrının peşakar teatr sənətinə çevrilməsi ilə natiqəndir. Ütan müddət arzında dolğun fəaliyyət göstərmiş və əsl

milli sərəvətə çevrilmiş Azərbaycan teatrları bu gün də xalqımızın sosial-mədəni həyatında özünəməxsus layiqli yer tutur.

Məmnunluq hissi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, konfransın ölkəmizin paytaxtında "Azərbaycan teatrları 2009–2019-cu illərdə" Dövlət Proqramı çərçivəsində təşkilatı xoş bir ənənə halını almışdır. Dünyanın 40-dan çox ölkəsindən gəlmiş teatr xadimlərinin, mötəbər teatr qurumlarının rəhbərləri və təmsilçilərinin, teatr mütəxəssislərinin iştirakı bu konfransın artan nüfuzundan xəbər verir. Sürətli qloballaşma şəraitində müasir teatrın imkanları, qarşılaşdığı problemlər və gələcək inkişafının əsas istiqamətlərinə dair mövzularda səmərəli fikir mübadiləsi aparılacağına və birgə layihələr işlənilib hazırlanacağına əminəm.

Ümidvaram ki, konfrans geniş müzakirələr yolu ilə yaradıcılıq məsələlərinin uğurlu həllinə müvəffəq olaraq ölkələrimiz və xalqlarımız arasında mədəni əməkdaşlığın dərinləşməsi və dostluq tellərinin möhkəmlənməsinə dəyərli töhfələr verəcəkdir.

Hər birinizə gələcək fəaliyyətinizdə nailiyyətlər diləyirəm.

İlham Əliyev

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 5 noyabr 2018-ci il".*

Açılış mərasimində çıxış edən mədəniyyət naziri Əbülfəs Qarayev paytaxtımızda iki ildən bir gerçəkləşən konfransın

əhəmiyyətindən danışdı. Nətiq bildirdi ki, konfrans Prezident İlham Əliyevin 2009-cu il 18 may tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan teatri 2009-2019-cu illərdə Dövlət Proqramı"na əsasən keçirilir. Ə.Qarayev qeyd etdi ki, konfransın məqsədi dünyanın müxtəlif ölkələrindən gəlmiş teatr peşəkarları tərəfindən müasir teatrların imkanlarının və qarşılıqlı əlaqələrinin müzakirə edilməsi, yeniləşən dünyada teatr üçün platforma yaratmaqdır. Müxtəlif ölkələrdən teatr xadimlərinin yenidən bir araya gəlməsi və belə bir tədbirin Bakıda keçirilməsi bizdə qürur hissi doğurur. İki gün davam edəcək konfransda dünyanın məşhur teatr, incəsənət xadimləri – rejissorlar, aktyorlar, dramaturqlar, ssenaristlər, bəzi ölkələrin teatr xadimləri ittifaqlarının, teatrla bağlı tanınmış qurumların, eləcə də müxtəlif ölkələrin teatr rəhbərlərinin iştirakı ilə məruzələr dinlənəcək, ümumilikdə konfransın gündəliyində yer alan məsələlər teatr bilicilərinin canlı ünsiyyətini təmin etməklə yanaşı, uğurlu nəticəyə, qarşılıqlı yeni əlaqələrin qurulmasına zəmin yaradacaq.

"Azərbaycan dövləti teatr sənətinin inkişafına böyük diqqət yetirir. Teatrımız XXI əsrdə yeni mərhələyə qədəm qoyub. Teatrlarımız dünyanın ən məşhur festivallarında uğurla çıxış edir. Ölkəmizdə həyatın bütün sahələri kimi, mədəniyyət sahəsinə də xüsusi qağığı var. Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə ölkəmizdə keçirilən beynəlxalq tədbirlər, forumlar, konfranslar, beynəlxalq yarışlar, reallaşdırılan layihələr ümumilikdə dövlətimizin daha yaxından tanınmasına xidmət edir. Bu gün təkə Bakıda deyil, bölgələrdəki teatrlarımız da yeni inkişaf yoluna qədəm qoyub. Bu yaxınlarda Sumqayıt Dövlət Teatri və Mingəçevir Dövlət Dram Teatrının 50 illiyini qeyd etdik. Bizim teatr sənətimizin bir əsrdən çox yaşı var. Bu gün Azərbaycan ərazisinin 20 faizi Ermənistanın silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunub. Həmin yerlərdə teatr binaları, incəsənət, mədəniyyət abidələri, çoxsaylı tarixi abidələr dağıdılıb.

"Bu gün Aqdam, Füzuli, Şuşa, İrəvan teatrları qaçqın taleyi yaşayır və öz mövcudluqlarını qoruyub saxlamaq üçün bütün çətinliklərə sinə gərir. Xalqımıza məxsus bütün mədəni dəyərləri qorumağa, ona sahib çıxmağa çalışmalıyıq", - deyə Ə.Qarayev söyləyib.

Bu ilki konfransın əvvəlkilərdən fərqləndiyini diqqətə çatdıran nəzir dedi ki, burada iştirak edən qonaqlar noyabrın 6-11-i tarixlərində "YARAT" Müasir İncəsənət Məkanının təşkilatçılığı ilə keçiriləcək "M.A.P" beynəlxalq teatr festivalında da iştirak edəcəklər.

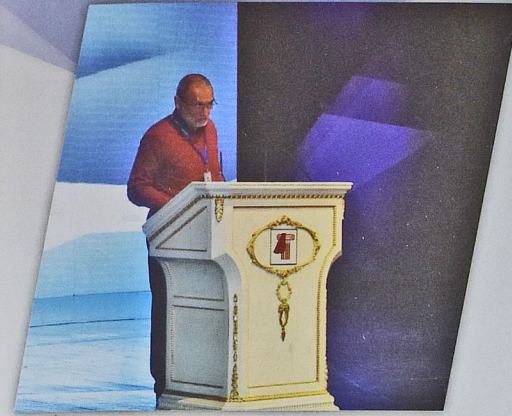
Açılış mərasimində BTİ-nin prezidenti Məhəmməd Ələfxamın (Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri), UNESCO-nun Sülh Uğrunda Artisti, BTİ-nin baş katibi Əli Mahdinin, Az.TXI-nin sədri Azər Paşa Nəmətovun, UNIMA-nın kommunikasiya və ictimai əlaqələr üzrə komissiyasının sədri Katarina Klançuk-Kokutarın (Sloveniya), Rusiya Teatr Sənəti İnstitutunun rektoru Qriqori Zaslavskinin, ASSITEJ-in prezidenti İvet Hardinin (Cənubi Afrika Respublikası) salamlama çıxışlarından sonra plenar iclaslar başladı. Və konfransın bu hissəsinin salamlama çıxışı hüququ fəxri qonaq, hər hansı təqdimata ehtiyacı olmayan Robert Sturuaya verildi.

Metr bunları söylədi: "Dünya filosoflarla və fəlsəfə ilə doludur.

Teatr isə tamaşalar hazırlayır. Teatr xadimləri istəyirlər ki, dünya daha yaxşı, daha ədalətli, daha xeyirxah olsun. Məni skeptik saymayın. Amma biz dünyanı düzəldə bilmərik. Biz, sadəcə, tamaşaçılara xatırlada bilərik ki, dünya daha gözəl ola bilər. Şekspirdən məşhur sitatın "dünya səhnədir, insanlarsa aktyor" fikrinin Oskar Uayld

zumu çox xoşuma gəlir. O deyir: "Bəli, dünya səhnədir, biz insanlarsa aktyorlarıq, amma aman Allah, truppa necə də yaratmazdır!" Ona görə də teatr həmişə çətinliklər yaşamaqdadır. Ta qədim yunanlardan bəri... Səhnədən aktual mövzular səslənəndə bu sənət özünün əsas keyfiyyətlərindən biri olan metafizikani itirir və qəzet buraxılışına çevrilir. Bakılı dostlarım və həmkarlarım konfrans üçün elə əhatəli mövzu seçiblər ki, insanın varolma aspektlərinin digər tərəflərinə nəzər salıb onlar haqqında danışmamaq mümkün deyil.

İki gün ərzində "Mona Liza" ilə selfi", "Teatr incəsənətində vizual obrazlarla dolub-daşan dünyadan qaçış", "Teatrın yeni fəlsəfi və XXI əsrdə tədris teatri", "Əsrin teatr fəlsəfi – insandır!", "Müasir fəlsəfədə teatr anlayışı", "Çağdaş teatrın mövcudluq parametrləri", "XXI əsrdə başqırd teatrının fəlsəfi", "Ənənəvi türk kəndli teatri ənənələrinin günümüzdə mövcudluğu" və s. məruzələr maraqla dinlənildi, müzakirələr doğurdu.

"Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin teatrşünaslıq kafedrasının müdiri Aydın Talibzadənin "Mona Liza" ilə selfi" adlı məruzəsi zalda və kuluarlarda daha çox əks-səda, müzakirə yaratdı desək, yanlışdır. Bu da anlaşılındır.

Aydın müəllimin məruzə-məqaləsi birbaşa XXI yüzilliyə və birbaşa mövcudluq konsepsiyasını hədəf seçən, eyni zamanda, özü də bu mətləblərin hədəfi olan fabuladadır. Təsəvvür edin ki, adı gerçək faktdan qaynaqlanmış "Mona Liza" ilə selfi'də həyəcan təbili obrazında Albert Eynşteynin "Mən qorxuram elə bir gün mütləq gəlsin ki, texnologiyalar sadə insan ünsiyyətini üstələsin. Onda dünya idiotlar nəslinə qarşı-qarşıya qalacaq" fikri çıxış edir və müəllif ən məşhur qalereyalarda, ən dəyərli tamaşalarda və s. kimi səmimi tamaşaçı marağı, gerçək seyrci müşahidəsi tələb olunan vəqələrdə bunu smartfonlarının, ayfonlarının yüksək texnologiyaların tələblərinə nə dərəcədə cavab verməsinin sanki yarışması ilə əvəzlənən insanlardan zinhara gəlmiş halını, bunu yolverilməz hesab etdiyini gizlətmir. O dərəcədə gizlətmir ki, həmin o selfisid xəstəliyinə tutulmuş kəslərin davranışına heç bir bəraətə, məsələ, foto və selfi çəkmək aludəçilərinin çəkdikləri obyektə fəxr mənbəyi kimi təqdim etmək niyyəti ola bilməyinə yer qoymur. Və nə yaxşı ki, məhz belə edir, çünki meşşan düşüncənin kibrlə birləşdiyi müasir dövrdə hər hansı bəraətə, doğrudan da, yer tapmaq mümkünsüzləşib.

Məruzə-məqələdən çıxarış: "...Mobil telefonlu adam daim şüalanır, daim xətdədir, daim onu izləyirlər. Bu fakt insanda onun kainatın mərkəzi olması, tanrı olması bilgisini və duyğusunu, eqosunu, nərgizliyini qüvvətləndirir. Odur ki, insan hər proyeksiyada özünü axtarır, özünü performans elayir, telefonla musiqi bəstələyir, məktub yazır, mesajlaşır, blogger olur, bir sözlə, hər yərə çatır və hər yərə çatanda elə sanır ki, tanrıya bərabərdir. Ona görə də müasir seyrci

tamaşada, konsertdə, kinoteatrda, qalereyada mütəmadi öz mobil telefonu ilə nəşə və ya kimisə çəkir və ya selfi elayir. Bu da onu göstərir ki, müasir insan hər şeydə və hər yerdə müəllifiyyə iddialıdır, telefon batareyası kimi şişmiş eqo sahibidir. Bu da bəşəriyyəti sonucda gətirib yoluxucu selfisid xəstəliyinə çıxarır. Selfisid xəstəliyinə tutulmuş adam isə artıq başqasını oxumaq, başqasına baxmaq, başqasını dinləmək iqtidarında olmur: onu yalnız özü, öz "məni", öz fərdi proyeksiyası, öz təsəvvüründə modelləşdirdiyi varlıq düşündürür..."

V Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransı çərçivəsində S.Vurğun adına Rus Dram Teatrında rusiyalı aktrisa Lidiya Kopininin ustad-dərsi, Gənc Tamaşaçılar Teatrında İvet Hardinin, Akademik Milli Dram Teatrında kanadalı tənqidçi Mişel Vaysın seminarları, Musiqili Teatrda fransalı azəri teatr xadimi Emil Səlimovun ustad-dərsi baş tutdu.

Konfransın dünya teatri fonunda Azərbaycan teatri və Azərbaycan teatri bələd olmaq istəyən dünya teatri üçün əhəmiyyətli olaçağı şübhəsizdir. Ən azı ona görə ki, bunu istisna etməyən və buna can atan teatr xadimlərinin varlığını bir daha müşahidə etdik. Mövcudluq, varolma konsepsiyasının maddi və obyektlərin indiki halının ümidverici halətini gördük, varolmanın forma müxtəlifliklərinin mövcudluq üsullarının yeni yerində saymadığının şahidi olduq... Və ən əsası, mədəniyyət və maddiyyət, subyektivlik və obyektivlik, idrak və materiya arasındakı qarşıdurmanın teatr xadimləri tərəfindən çoxçəllikli kimi qavranıldığının fərqi vardıq.

P.S. Ümid edirəm, Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransının təəssürat, məzmun dolğunluğundan doğan, bu çoxçəllikli köklənən üç hissəli məqaləm oxucularımı yorub-usandırma. Çünki gerçəkdən həm konfransın özü, həm də onun müşahidə və festivaldan ibarət şəxslərinin diqqətəlayiq olduğu göz önündədir.